

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 29. ДЕЦЕМБРА 1878.

ГОДИНА VII.

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАДИЋ.

БРОЈ 3.

Излази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Претплата се шаље Крнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примно да разашље овај лист.

СТАРИ ГЛУМАЦ.

(Наставак.)

Стари свирач био је чио, весео човек, а мене је волео јако. Кад би се вратио из сватова, или са игранке, увек би ми доносио каквих послостица и печења. Тада ме је увек мало наједио. Морао сам, на име, сваки пут погађати, у ком је испату оно, што је донео за мене. Али сам се већ био извештио, те сам знао одмах погодити, да је у левом испату; јер из десног је обично вирио по какав гушчији батак, што га је добри старица себи наменио.

Једног јутра дошао је весео у собу моје матере. Мислио сам одмах, да има што важно, да је пита.

„Госпођо Като,“ — рече он; „данас ће ваш синчић имати прилике, да се мало забави. Дошли су комедијаши у нашу варош, па ћу и ја свирати у оркестру. Допустите Давиду, да ми донесе хегеду до позоришта, па ће моји видити целу представу. Но, деране, чекај само — ала ћеш зинути, па гледати. Немој само да ми запсиш, јер ћу ти иначе начинити бркове испод носа. Хе, хе, хе!“

Мати је допустила да идем, те сам у вече с поносом однео хегеду старога свирача. Испрва су ме хтели избацити, али стари свирач узео ме је у обрану, па ме је наместио са свим близу позорнице, иза велике хегеде, што свира бас.

Приказивани су баш Шилерови „Разбојници.“ Још се сећам целе представе, као да је било јуче. Карло Мор појавио се у првеном костиму, Фрања је био са свим у прво обучен, а стари гроф био се замотао у неки чаршав. И дијалоге бих чисто могао на ново изговорити. Комад је првео неки ђак, који је имао немачко име. Језик је био и сувише сакат и грбав. Позоришни слуга срушио је на мене велику хегеду, али нијам осећао никаква бола, јер сам био ван себе

од заноса. Нисам истина ни разумевао ту позоришну игру, али сам и против своје воље патио са Карлом, интригујисао са Фрањом и псовао с њиховим оцем. Нека тајанствена, жарка жудња обузе ми душу, те сам пожелио, да скочим на позорницу, да декламујем и ја, као и ти налицкани људи, али са већом ватром и оштрије и смелије, тако, да би публика као луда плакала, смејала се и пљескала.

Кад сам дошао дома, приповедио сам матери целу представу. Стари свирач смејао се и штипао ме је за образ, а мати се радовала, што сам тако паметно дете. И у колегији нисам говорио ни о чем другом, него о представи. Звао сам на страну своје боље другове, па сам им играо цео комад: Карла, Фрању, Амалију и све разбојнике у једној особи.

Од тога времена прозвали су ме „комедијашем“. Моји учитељи пришли су томе називу још и додатак „вуцибатина“, јер од то доба нисам више учио граматику, него сам проучавао улоге, а у место домаћих школских задаћа преписивао сам позоришне комаде. Тумарао сам по улицама, јурио сам за глумцима и глумицама, који су ми били као неки полубогови, и нестриљиво сам чекао само да дође вече. У том стању заборавио бих са свим на своје учитеље, да ме није по која ћушка тргла из тога заноса.

Мати ми је забранила да идем у позориште, али сам се ја украо од ње. Претила ми је, а ја сам јој пркосио. Најпосле ме је тукла, тукла ме је тврdom палицом, па је после плакала са мном заједно; али мене нису болеле батине, него ми је тешко било, што она плаче и што сам се уверио, да волим позориште, него њу.

Али ништа није ту помагало. Сметње су ме само већма дражиле, те сам био нездовољнији

нега пре. Био сам као оно младић, који први пут загрли девојку, па онда нема више мира ни покоја, него му крв ври и непрестано га мори чезња, док му најпосле досада и омраза не пружи отровна лека. Код мене се време задонцило с тим леком, па и сад још не осећам, да ради тај лек. Нисам још доста уживао!

Пустите ме опет на позорницу! Дајте овамо ромеов плашт, отелов нож, кориоланов мач! Хоћу још једном да будем млад, хоћу да будем сретан! Пустите ме, да се славим, да владам, да умрем уз таштање, уз проклетство светине!

Мати ми је од туге била све жалоснија. Често није могла да шије, јер су јој сузе мутиле стакло на наочарима. Платно јој је било мокро под рукама, а сушила га је речима: „Белим свој покров!“

Стајао сам суморно и замишљено крај ње, а нисам смео да је тешим. Од то доба нестало је за мене детињске веселости. На моме лицу запарала се нека суморна прта — печат кајинов. Погледајте ми само у лице, па ћете и сад још распознати ту прту. Кајин је убио свога брата Авеља, опирао се богу, а пород му је: јад и грех.

Мати моја, драга мати моја!

Ах, кад се њено тужно, благо лице осврнуло на мене, тад сам осећао, како ми живо срце пуща у грудима! О, кад се она тако гушила од плача и јецала горко, па није могла речи да прозбори, тад сам проклињао позориште, и позорницу!

Кад је од туге пала у кревет и борила се с душом, па кад сам је својим молитвама и својим сузама једва опет оживио, тад сам се заклео, да не ћу више никад ићи у позориште, те сам оневештећен пао поред њеног кревета.

Прошле су године од то доба.

Моја је мати марљиво шила на оном ниском прозору, а ја сам ишао у колегију. Био сам већ младић. Настало је већ доба, где се у човеку роје наде, чезње, пријатељство, љубав.

Бегао сам од девојака. А како сам се и могао појавити у друштву у мом јадном оделу?

Пријатељи из мого детињства, који су се као млади људи славили по вароши, играли на забавама, одевали се лепо и правили дугове, — нису могли да ме разуму!

Вино се точи за новце, само се на извору можеш за бадава напити. Свирку прати сребрни одјек и за њу се плаћа, само се за штичије појање не плаћа ништа. Друштво се не може упо-

редити са сунцем, јер оно се осмеђује и огрева својим зрацима и најголије стене, а ја да нисам имао матере, морао бих можда умрети од глади. Али сам за то ипак и ја имао свога уживања. Шекспир и природа отворили су ми широм своја недра, а у њима сам нашао све: наде, пријатељства, љубави, среће. Легао сам са делима бе- смртнога британскога уметника, па сам са зором већ био на ногама. Мене је знала и долина и брда и шума; гласом својим надвикао сам водопад; говорио сам са цвећем; песме моје одјекивале су на далеко по гори; вијао сам лептире; одмирао сам се крај горског потока, а спавао сам, кад се и птице предају покоју.

Кад би се почeo хватати сумрак, па би се долине замотале неким мрким модрикастим велом, а на небу би се помолила тек по која плаха звездица, кад би звуци ваздушни почели да изумиру на гранама, а природа би се уљујала као у неки тихи санак: тада би ме обузимале чудне мисли и привиђале би ми се необичне прилике. Излазио би ми пред очи Јулије Цезар, сав обливен крвљу, па бледи Касије, па краљ Лир, како чупа своју седу косу, па заљубљени Ромео, па помамни Отело, па очајни Хамлет и остали, које сам ињад гледао, или о којима сам ињад читao. Видио сам сенке њихове, слушао сам им шапат у лишћу. Па онда су ми опет нестајали испред очију и истопили се у зрацима месечевим. Али кад су већ и звезде почеле јасно сјати и на мене се хладно смешити, и онда сам их чуо још једнако и плакао сам још једнако.

Кад бих заспао у таквим тренутцима, истина, уморан телом, али тим појавама и појезијама опијен и занесен, тад бих сневао какву дивну, величанствену позорницу. Сенке су се преобразиле у живе слике, па су говориле и осећале, док ми их најпосле грмљава од пљескања, венци и завеса нису уклонили испред очију. Кад сам се тад пробудио, роморио је поток, а жубор у долини причуо ми се, као одобравање занесене публике; па онда ми се још чинило као да ми цветају венци на глави, а сунце, што ми је сијало у очи, као да значи пламен величаштва. Само су ми се ћанда ругале старе суре стене, што су изгледале као какви духови, а за мном се одјек грозовито одзывао: „Шта оклеваш?!“ — Био сам чисто оневештећен, и нисам ни знао, да је тај одјек долазио од мојих речи. (Наставиће се).

Д И С Т И Ч И

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Добрила и Миленку.“ Жалосна игра у 5 чинова, с певањем, написао М. Ван. Приказана с новом поделом улога 26. децембра 1878.) Једва, после почивке од скоро две године дана, дође нам дружина српског народног позоришта у Нови Сад. Међу тим је обишла разна српска места, приказивала разне глуме, и нове и старе, и боље и лошије; престављала их је пред одушевљеном и критичном, пред строжијом и блажијом публиком; извећбала се на разноврстан начин, студирајући толи разне карактере и на позорници и ван ње — с правом даље можемо ишчекивати, да је и изведбанија и искуснија, развијенија и вештија. Та све па свету се дотерује, даље и глумац; а да је тако, то он зна по најбоље и сам.

За напредак и уметнички развитак глумчев од највеће је штете: добројудна публика, која више назије на то, што глумац каже, него како то глумац каже. А то се догађа особито у српским нашим местима, где су довољне речи: хајдук, Краљевић Марко и т. д. да у публици побуде огроман аплапуз. Глумац то или зна или не зна. Ако зна, он и не ће онда да се труди, кад маленим и слабим средствима долази до успеха; не зна ли, то држи, да је постигао неки врхунац у уметништву, те и не студира рационално своје улоге. На сваки је начин за глумаца (наравно и за глумицу) таква игра од највећа квара, јер га научи на нехатост, на шлендијан.

Морамо на жалост да приметимо, да се наша дружина није научила бољем, путујући и приказујући по разним српским местима, бар што се тиче у „Добрили и Миленку“. Не знамо како стоји ствар са шаљивим играма, али споменута трагедија не испада како што би требала. Истинा, ип сама трагедија није бот зна каква: туђа идеја, лош израдак. Многе промене, које често преkidaju тоб у радњи пред гледаоцем, почупане и покидане слике — рађене више спољашњег ефекта ради, него уметничкој и логичној свези за љубав, — не чине трагедију, а најмање у жанру Шексипировом. О „Добрили и Миленку“ говорено је и писано је много, у Београду су је хвалили, у Новом Саду, боме, пису.

Ми се не ћемо да упуштамо у потпуњу оцену Банове трагедије, јер, као што рекосмо, оцењена је на разан начин; не ћемо се упуштати ни у потпуњу оцену о игри глумца и глумица, јер — не бисмо имали баш много рећи у хатар хвале и уметничког напретка. Прећи ћемо преко тога, јер је прва представа у овој сезони, али ћемо на даље оштрим оком пазити на игру, на говор, на кретање и на гесте у наших глумца и глумица. Запста, ип их љубимо и штујемо, али размазити их за љубав сујети појединих не иде нам урачун, по што је главно, да институт тај од користи буде и уметништву и народу.

К. Р.

П О З О Р И Ш Т Е .

* (Народно позориште у Београду). „Српске Но-вине“ доносе ову јако занимљиву белешку: Данас у уторник 19. дек. представљаће се у народном позоришту „Госпође и хусари“, шаљива игра од грофа Фредра, превод с пољскога. То није само најбоља словенска шаљива игра и једна од најизврснијих у општој књижевности културних народа, него она и „Шаран“ беху подстак, да се назида данашња велика и лепа позоришна зграда. Кад позоришни одбор 1867. одбијајући навалу туђинске Талије, наметкиће виле, позва народно позориште прекосавских Срба да дође из Чакова у Београд, да даје овде представе, тада једнога дана, беше то у недељу 5. новембра 1867, даваху: „Госпође и Хусаре“ и „Шарана“. Ево шта читамо у тадашњим „Српским Новинама“ од 9. новембра.

„Пријатељи свестранога народног напретка знамо да ће се јако обрадовати, кад чују за епоху, која је српском народном позоришту преднавештена устима самога нашег светлог владаоца. Кад је у прошлу недељу у вече Светли Кнез дошао у позориште, запитао је управитеља позоришне дружине, г. Јована Ђорђевића, који је изашао, да Његову Светлост при доласку дочека, како је задовољан с новим позоришним локалитетом. По што г. управитељ одговори Његовој Светлости, да је овај садашњи локалитет нешто бољи, јер је већи од прећашњег, рече Светли Кнез: „Направићемо ми вама позориште за себе, па ћете ви тад бити са свим задовољни.“ У овим речима нашег Светлог Владаоца видимо ми тврду и поуздану зајагу, да ће српска престоница скорим укращена бити зградом за позориште, и да ће се тим српско позориште утврдити и добити сталности. Његова Светлост, старајући се неуморно о народном добру, обраћа своју пажњу и на оно, што је народу потребно за његов морални живот. Подигнуто и утврђено српско народно позориште у Београду биће један доказ више о напретку, који је Србија учнила под мудром владом Његове Светлости Кнеза Михаила Обреповића III.“

За то, не само позоришна управа него и позоришна публика ваља да има ипјетета према палпред поменутим делима, теда доласком у великом броју уједно ода част и захвалност бесмртном Кнезу, добротвору народном, који се поред бриге за ратну спрему, старао и да Србија не буде њалик на Албанију, то јест гомилу оружаних људи, већ да научом и уметношћу ступи што пре у ред културних, добро уређених држава европских и америчких, С тога доћимо и долазимо на представе, јер ип ова његова мисао не треба да погине!

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

3. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИПЛАТИ 1.

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 29. ДЕЦЕМБРА 1878.

Први пут:

ВАРОШАНИ ИА СЕЛУ.

Шаљива игра у 5 чинова, написао француски Викт. Сарду, за српску позорницу уಡесио
Бранко М. Јовановић.

О С О Б Е:

Савић, сеоски начеоник	Лукић.
Јелена, жена му	С. Максимовићка.
Олга, њена сестра	М. Рајковићка.
Добрић, богаташ	Рајковић.
Владан, његов син	Ружић.
Верић, истражни судац	Зорић.
Прашковић, апотекар	Добриновић.
Биберић, трговац	Јовановић.
Купусаровић, економ	Марковић.
Бритвић, берберин	Рајчевић.
Баба Дока, берберка	Б. Хадићева.
Јован, слуга	Ђирић.
Сока, млада сељанка	Љ. Зорићева.

Сељаци и сељанке, ватрогасци. — Збива се у селу код вароши.

У недељу 31. децембра по други пут: „Еј, људи, што се не жените.“ Шаљива
игра у 4 чина, од Ј. Розена, за српску позорницу прерадио А. Јовановић Муша.

Отвара се претплата на тридесет и шест позоришних представа. Претплату купи агенат позоришни
Светозар Крестић, и г. К. Јовановић и Ђ. М. Поповић, који су из љубави према народном позоришту
примили се скупљања претплате.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после по-
дне, а увече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.